

Voorstel aan de raad

Nummer:

Steller: A.M. Juszczak
Afd: Griffie
Telefoon: 0320-278187
E-mail: am.juszczak@lelystad.nl

Punt ...van de agenda van de vergadering van

Onderwerp:

Rekenkamerrapport 'Grip op het ongrijpbare; rekenkameronderzoek naar ICT Governance voor adequate sturing door de Lelystadse raad op ICT'.

Voorgesteld besluit:

1. van het college te verwachten dat:
 - a. ICT Governance, middels een groeitraject, wordt vormgegeven naar een permanent proces;
 - b. een verbindende schakel wordt georganiseerd tussen politiek en organisatie;
 - c. zorg wordt gedragen voor leiderschap en centrale regie, bijvoorbeeld door het aanstellen van een vaste CIO;
 - d. een I-visie wordt geformuleerd met (meerjarige) strategische uitgangspunten en doelstellingen en bij dit proces nadrukkelijk de raad (vooraf) te betrekken;
 - e. de gemeente als één geheel wordt beschouwd bij het ICT-beleid, alsmede de invulling daarvan, en dat wordt zorggedragen voor een goede (beleidsmatige) aansluiting tussen beleid in het primaire proces, organisatiestrategie en informatiseringstrategie;
 - f. de gemeenteraad periodiek van verantwoordingsinformatie wordt voorzien, maar ten minste eenmaal per jaar bij de jaarstukken;
 - g. in beleidsvoorstellen, waarvoor dat relevant is, telkens aan wordt gegeven wat de consequenties van het betreffende voorstel zijn op het vlak van informatievoorziening, informatiedeling en ICT (kosten, wet- en regelgeving, risico's, privacyaspecten);
2. Twee jaar na de datum van dit raadsbesluit van het college een verantwoording tegemoet te zien over de opvolging en afdoening (doorwerking) van dit raadsbesluit.

Aanleiding en context:

Op 30 maart 2017 heeft de rekenkamer Lelystad het rapport 'Grip op het ongrijpbare; rekenkameronderzoek naar ICT Governance voor adequate sturing door de Lelystadse raad op ICT' gepubliceerd. Dit rapport beschrijft het onderzoek dat de rekenkamer Lelystad heeft uitgevoerd naar de manier waarop governance op ICT in de gemeente Lelystad geregeld is.

Uit dit onderzoek naar ICT governance in de gemeente Lelystad blijkt volgens de rekenkamer, dat organisatie van de gemeente Lelystad de afgelopen jaren hard heeft gewerkt aan het digitaliseren van de dienstverlening en de daarmee samenhangende interne werkomgeving. Lelystad voldoet nu dan ook aan wettelijke en landelijke bestuurlijke verplichtingen.

Voorheen werd op zowel politiek, bestuurlijk als ambtelijk niveau niet de urgentie gevoeld om een volgende stap te zetten op weg naar ICT governance. Er waren wel kansen om strategische doelen, beleidsdoelen en ICT in samenhang te bezien, maar deze werden niet adequaat benut of er werd niet doorgepakt. Toch is een volgende stap wel nodig. ICT wordt steeds belangrijker. Budgetten nemen in omvang toe, de afhankelijkheid van de hard- en software en opslag van gegevens (en de daaruit

voortvloeiende kwetsbaarheid) wordt groter, veiligheids- en privacy-issues komen veelvuldiger voor en de complexiteit van alle samenwerkingsverbanden zorgt voor versnippering en eilandvorming.

Het effect van ICT op het functioneren van de overheid wordt vaak nog niet goed begrepen gemeentebestuur en ambtelijke top. Informatievoorziening door ICT is - naast personeel en financiën - één van de aspecten waar een overheidsorganisatie op drijft. Verkeerde inschattingen op dit gebied leiden tot een onsamenvattende en ondeugdelijke informatievoorziening waarbij de organisatie grote risico's loopt. Het is dus nodig dat het gemeentebestuur en de ambtelijke top dit weten, begrijpen en daadwerkelijk gaan aansturen. Dit kan niet overgelaten worden aan technici en ICT'ers. Gemeentebestuur en ambtelijke top horen hun verantwoordelijkheid te nemen. Dit is een zaak die de techniek overstijgt.

Daarin ligt ook het belang van governance op ICT. Governance geeft gemeentebestuur en ambtelijke top mogelijkheden om ICT te sturen zonder dat ze zich inhoudelijk in ICT hoeven te verdiepen. In Lelystad schort het op dit moment nog hieraan. De belangrijkste rode draad uit dit onderzoek is een gebrek aan verbinding tussen enerzijds de Lelystadse politiek en haar beleidsprioriteiten en anderzijds de gemeentelijke werkvloer waar de ICT-projecten worden ontwikkeld en uitgerold.

Bezien vanuit het perspectief van de raad is er sprake van een 'governance'-probleem. Het gevolg van deze situatie is dat het ICT-beleid van Lelystad maar ten dele invulling geeft aan de beleidsambities van de gemeente. In Lelystad is de afstemming van ICT governance, het ICT beleid en het beleid voor de uitvoering van de huidige en toekomstige gemeentelijke taken nog niet goed verankerd in de organisatie. Er is sprake van een gebrek aan verbinding tussen enerzijds de Lelystadse politiek en haar beleidsprioriteiten en anderzijds de gemeentelijke werkvloer waar de ICT-projecten, vaak onder regie van externe partijen, worden ontwikkeld en uitgerold.

De rekenkamer geeft de Lelystadse gemeenteraad zeven aanbevelingen. Deze zijn, conform de gebruikelijke werkwijze, door de commissie van de rekening overgenomen in dit amendeerbare raadsvoorstel. Daarbij zijn door de commissie op enkele onderdelen kleine wijzigingen aangebracht die de aanbevelingen nog wat nader hebben geconcretiseerd.

Beoogd effect:

Het beoogd effect is om bij het gemeentebestuur te bevorderen dat ICT een strategisch middel is waarmee de gemeente zich manifesteert en dat van invloed is op de manier waarop de gemeente contacten onderhoudt met inwoners, bedrijven, medeoverheden, etc. Daarnaast het vergroten van de grip van de raad op de (governance op) ICT in de gemeente Lelystad, door het borgen van de aanbevelingen van de rekenkamer en de doorwerking ervan in het gemeentelijk beleid.

Argumenten:

1a.1 *Het is verstandig de tijd te nemen om te komen tot een structurele werkwijze waarin de raad zijn kaderstellende rol ten aanzien van ICT goed kan pakken.*

Wil de raad meer grip krijgen op ICT in de gemeente Lelystad, dan doet hij er goed aan de tijd te nemen voor het effectief organiseren van een vorm van governance waarbij ook de raad nadrukkelijk een kaderstellende rol heeft in het ICT beleid. Die tijd is nodig voor het creëren van bewustzijn bij alle geledingen – inclusief de raad zelf - dat informatievoorziening door ICT even belangrijk is als personeel of financiën. Het is belangrijk dat gemeenteraadsleden zich realiseren dat ze helemaal geen deskundige hoeven zijn op het gebied van ICT, om te zien hoe het werkt en om te sturen. Als maar gebruik wordt gemaakt van de juiste hulpmiddelen, zoals bijvoorbeeld de internationale ISO 38500 standaard voor ICT Governance uit 2008. Het is bovendien belangrijk dat raad en college het debat aangaan over informatisering en ICT.

1b.1 *Het is belangrijk dat er een verbindende schakel wordt georganiseerd tussen politiek en organisatie.*

Hoewel de rekenkamer bij aanbeveling 1 heeft gezegd, dat de raad niet heel veel verstand hoeft te hebben van ICT om erop te kunnen sturen, is enige kennis en inzicht wel wenselijk. Een suggestie om te verbeteren is het inrichten van een verbindende schakel tussen ICT en raad. Dat zou dan in dit geval een functionaris zijn met hoogwaardige ICT-deskundigheid die namens de politiek-bestuurlijke 'top' van de organisatie de totstandkoming van het ICT-beleid en de uitvoering daarvan begeleidt. En die omgekeerd ook de praktische haalbaarheid van de ICT-component in beleidsvoorstellen van de

raad en/of het college structureel goed bewaakt. Dat kan bijvoorbeeld de vaste CIO zijn uit aanbeveling 3, maar de raad kan ook zelf maatregelen nemen.

1c.1 *Er dient zorg te worden gedragen voor leiderschap en centrale regie, bijvoorbeeld door het aanstellen van een vaste CIO.*

Zeker in het licht van de ambitie die Lelystad heeft om een regiegemeente te zijn, behoort ICT tot de kern van de organisatie en vormt het een strategisch instrument. Dat betekent dat de raad er meer grip op moet krijgen, maar ook dat de gemeente ervoor moet zorgen dat er voldoende, permanente aansturende capaciteit in huis is om het ICT-beleid in goede banen te leiden. De gemeentelijke organisatie van Lelystad heeft ten tijde van dit onderzoek een eerste stap gezet in de richting van meer centrale sturing: zo is er een tijdelijke CIO aangesteld. Uiteindelijk zal er een structurele oplossing moeten worden gezocht.

1d.1 *Het is belangrijk dat er een I-visie wordt geformuleerd met (meerjarige) strategische uitgangspunten en doelstellingen en bij dit proces nadrukkelijk de raad (vooraf) te betrekken.*

Onder aanvoering van de (tijdelijke) CIO heeft de organisatie gewerkt aan een visie waar Lelystad in 2020 in digitaal opzicht wil staan. Deze visie wordt / is aangeboden aan college en raad. De rekenkamer beveelt de raad aan in dit proces zijn kaderstellende rol te nemen. Dat betekent dat de raad input geeft voor de kaderstelling. Basis voor de betrokkenheid van de raad kan bijvoorbeeld een rondetafelgesprek over informatisering zijn.

1e.1 *De gemeente dient als één geheel te worden beschouwd bij het ICT-beleid, alsmede de invulling daarvan, en dat wordt zorggedragen voor een goede (beleidsmatige) aansluiting tussen beleid in het primaire proces, organisatiestrategie en informatiseringstrategie.*

Het college en de ambtelijke top zullen binnen de gemeente en tussen afdelingen samenhang moeten brengen in het informatiseringbeleid. Zonder dat is er een te groot risico op verkokering en gefragmenteerd beleid. Het informatiseringbeleid moet bewust aansluiten op de strategie van de organisatie én aansluiten op ander beleid, bijvoorbeeld op het gebied van personeel en financiën. Een belangrijk hulpmiddel bij het aanbrengen van de gewenste samenhang is portfolio-beleid: het centraal vaststellen en beheren van uitgangspunten op het gebied van te reserveren middelen, investeringsdrempels, stellen van prioriteiten voor investeringen en management van de portfolio

1f.1 *De gemeenteraad wordt periodiek van verantwoordingsinformatie voorzien, maar ten minste eenmaal per jaar bij de jaarstukken.*

Het ontbreekt de raad op dit moment nog aan inhoudelijk inzicht en aan inzicht in de totale kosten van ICT. De rekenkamer beveelt de raad daarom aan het college te vragen om een duidelijke financiële paragraaf met ten minste een totaaloverzicht van de ICT investeringen en -kosten, de (on)gerealiseerde kostenbesparingen en voor zover mogelijk de maatschappelijke opbrengsten van de Lelystadse ICT. Mogelijke onderwerpen voor een toelichting zijn ook de uitvoering van het ICT en informatievoorzieningsbeleid en specifieke risico's en vraagstukken. Het college kan de raad bijvoorbeeld ook periodiek voorzien van een gemeentelijk ICT-overzicht met strategie, overwegingen, projecten, nieuwe en voortschrijdende investeringen. Draag het college desgewenst ook op om ook buiten de reguliere P&C cyclus (structureel) geïnformeerd te worden.

1g.1 *In beleidsvoorstellen, waarvoor dat relevant is wordt telkens aangegeven wat de consequenties van het betreffende voorstel zijn op het vlak van informatievoorziening, informatiedeling en ICT (kosten, wet- en regelgeving, risico's, privacyaspecten).*

ICT-aspecten wegen op dit moment nog onvoldoende mee in het beleid (uit het primaire proces). Door informatieparagraaf te gebruiken kunnen ICT-beleidsuitgangspunten tijdig worden meegenomen bij beleidsvorming.

2.1 *Twee jaar na de datum van dit raadsbesluit laat het college een verantwoording zien over de opvolging en afdoening (doorwerking) van dit raadsbesluit.*

Voor de gemeenteraad is het zinvol zicht te hebben op de opvolging van de door de raad overgenomen aanbevelingen van de rekenkamer. Voor zover de aanbevelingen zich richten op het college, is het daarom gewenst om van iedere door de raad overgenomen aanbeveling een verantwoording te vragen aan het college. Doorgaans volstaat een termijn van twee jaar voor de vertaling, implementatie en evaluatie van zo'n aanbeveling.

Kanttekeningen:
Geen.

Lelystad,

De voorzitter van de commissie van de rekening van de gemeente Lelystad.

Raadsbesluit

Nummer:

De raad van de gemeente Lelystad,

Op voorstel van de commissie van de rekening d.d.

B E S L U I T;

1. van het college te verwachten dat:
 - a. ICT Governance, middels een groeitraject, wordt vormgegeven naar een permanent proces;
 - b. een verbindende schakel wordt georganiseerd tussen politiek en organisatie;
 - c. zorg wordt gedragen voor leiderschap en centrale regie, bijvoorbeeld door het aanstellen van een vaste CIO;
 - d. een I-visie wordt geformuleerd met (meerjarige) strategische uitgangspunten en doelstellingen en bij dit proces nadrukkelijk de raad (vooraf) te betrekken;
 - e. de gemeente als één geheel wordt beschouwd bij het ICT-beleid, alsmede de invulling daarvan, en dat wordt zorggedragen voor een goede (beleidsmatige) aansluiting tussen beleid in het primaire proces, organisatiestrategie en informatiseringstrategie;
 - f. de gemeenteraad periodiek van verantwoordingsinformatie wordt voorzien, maar ten minste eenmaal per jaar bij de jaarstukken;
 - g. in beleidsvoorstellen, waarvoor dat relevant is, telkens aan wordt gegeven wat de consequenties van het betreffende voorstel zijn op het vlak van informatievoorziening, informatiedeling en ICT (kosten, wet- en regelgeving, risico's, privacyaspecten);
2. twee jaar na de datum van dit raadsbesluit van het college een verantwoording tegemoet te zien over de opvolging en afdoening (doorwerking) van dit raadsbesluit.

Lelystad,

De raad van de gemeente Lelystad,

De griffier,

de voorzitter